

A Casa da Súa Maxestade o Rei como Administración medial*

La Casa de Su Majestad el Rey como
Administración medial

The Royal Household as medial
Administration

ALEJANDRO VILLANUEVA TURNES

Investigador en Dereito
Universidade de Santiago de Compostela
alejandro.villanueva@usc.es

Recibido: 14/11/2017 | 12/06/2018

Resumo: Este traballo céntrase nun órgano vinculado á Xefatura do Estado, que é a Casa do Rei. Deste xeito, tratarase a súa regulación para proceder á súa categorización. O noso obxectivo é concluír se nos atopamos ante o que tradicionalmente se entende como Administración medial, e se esta forma parte da Administración pública ou non. Así, dáse a coñecer este relevante órgano cuxo papel é fundamental no desempeño da actividade do monarca.

Palabras clave: Administración medial, Casa do Rei, Xefe do Estado, monarquía parlamentaria, referendo.

Resumen: Este trabajo se centra en un órgano vinculado a la Jefatura del Estado, que es la Casa del Rey. De esta manera, se tratará su regulación para proceder a su categorización. Nuestro objetivo es concluir si nos encontramos ante lo que tradicionalmente se entiende como Administración medial, y si esta forma parte de la Administración pública o no. Así, se da a conocer este relevante órgano cuyo papel es fundamental en el desempeño de la actividad del monarca.

Palabras clave: Administración medial, Casa del Rey, Jefe del Estado, monarquía parlamentaria, referendo.

Abstract: This paper is about an entity associated with the Head of State: the Royal household. Thus, we will describe its regulation and proceed to its categorization. Our goal is to conclude its status as medial Administration and whether or not it is a public administration. Hence, a relevant entity whose lead role is vital for the Monarch's activity is made known.

Key words: Medial Administration, Royal household, Head of State, parliamentary monarchy, counter-sign.

Sumario: 1 Introducción. 2 Regulación constitucional e normativa infraconstitucional. 3 Categorización da Casa do Rei. 4 Conclusións. 5 Bibliografía.

1 Este artigo foi desenvolvido no marco da investigación da tese de doutoramento do autor.

1 INTRODUCCIÓN

A aprobación e entrada en vigor da Constitución española de 1978 supuxo a chegada dun novo réxime democrático en que a forma política do Estado é a monarquía parlamentaria. Isto último aparece indicado de forma clara no artigo 1.3 CE. Pero, tería sido mellor empregar a fórmula monarquía constitucional que a de monarquía parlamentaria como efectivamente se fixo? Mentres que nalgúns ocasións se produce unha confusión entre ambas as dúas terminoloxías, noutras serve como expresión para indicar a inclusión da monarquía dentro do texto constitucional¹. Desde esta segunda perspectiva, podemos dicir que toda monarquía que figure dentro dunha constitución vai ser constitucional; non obstante, desde o punto de vista da evolución da institución monárquica, a expresión monarquía constitucional tamén se considerou como unha das súas fases². En todo caso, a locución monarquía parlamentaria resulta máis clarificadora en relación coa forma política do Estado, englobando tanto a evolución última da institución como a consideración de ser tamén constitucional na medida en que figura dentro da *norma normarum*.

Dito isto, dentro do articulado da Constitución española, a regulación do Rei –e polo tanto do Xefe do Estado– atopámola no título II (“Da Coroa”), con independencia doutras alusións existentes fóra desta parte da Constitución. Neste título trátanse unha serie de aspectos claves, como son a posición do Rei, a sucesión, ou as competencias rexias, entre outros. Dentro da estrutura destes aspectos que rodean a institución monárquica en xeral e a figura do monarca en particular, a Casa da Súa Maxestade o Rei supón a existencia dun organismo que cumpre unha relevante misión en relación coas funcións e competencias atribuídas ao Xefe do Estado. Por iso, atopámonos ante un tema de vital importancia que debe examinarse cun pouco de profundidade, contribuíndo a un mellor entendemento deste. Neste estudo procederemos a tratar dous aspectos esenciais, por un lado a regulación e, por outro, a categorización do organismo.

2 REGULACIÓN CONSTITUCIONAL E NORMATIVA INFRACONSTITUCIONAL

A Casa da Súa Maxestade o Rei, coñecida coloquial e abreviadamente por Casa Real ou simplemente Casa do Rei, está regulada dentro do xa mencionado título II da Constitución española de 1978, concretamente no artigo 65.

Este precepto reza o seguinte:

«1. O Rei recibe dos orzamentos do Estado unha cantidade global para o sostemento da súa familia e casa, e distribúea libremente.

2. O Rei nomea e releva libremente os membros civís e militares da súa casa».

Da literalidade do texto constitucional podemos obter dous aspectos básicos acerca deste órgano. En primeiro lugar, a Casa do Rei finánciase mediante unha cantidade global que provén dos orzamentos xerais do Estado³, a cal é distribuída de forma libre por parte do monarca⁴.

En segundo termo, os membros, tanto civís como militares, pertencentes á casa serán nomeados tamén libremente polo Rei, así como no suposto do seu relevo, onde se procederá de igual xeito.

Despois do que acabamos de sinalar, pode observarse como, *a priori*, ao Rei o vai rodear unha característica de “liberdade rexia” nas actuacións que afectan á súa casa. Este precepto hai que observalo no marco do disposto no artigo 56.3 *in fine* CE, segundo do cal, os actos do Rei van estar «sempre referendados na forma establecida no artigo 64, carecendo de validez sen o dito referendo, salvo o disposto no artigo 65.2».

Neste punto debemos facer unha breve paréntese e aludir a un tema de vital importancia, que é o referendo. Como acaba de indicarse, o apartado terceiro do artigo 56 unicamente fai unha exclusión do referendo para o artigo 65.2 sen referenciar ao primeiro apartado. Non obstante, hai practicamente unanimidade doutrinal en considerar que o termo “libremente” –ao cal se refire o precepto en cuestión– é suficientemente claro para que tamén este apartado sexa excluído do instituto referendario.

Di Torres del Moral⁵ que «erra o artigo 56.3 cando menciona a única excepción do artigo 65.2, cando o apartado primeiro deste último precepto dispón con toda claridade que o Rei “distribúe libremente” a partida que os orzamentos xerais do Estado asignan para o sostemento da súa familia e casa. Así pois, a excepción mencionada polo artigo 56.3 deberíase ter referido a todo o artigo 65 e non só ao seu apartado segundo»⁶. Nesta análise considérase que esta é unha das melloras ou aclaracións que cómpre realizar nunha futura reforma constitucional⁷.

Alzaga Villaamil⁸ dá a entender que é evidente que non se require referendo. Este autor afirmou que, en relación coa distribución do orzamento, o Constituínte o considerou como un asunto doméstico, polo que «se limitaron a proclamar a liberdade do monarca en canto á súa distribución, sen nin sequera referirse á exoneración do referendo»⁹. Álvarez Conde¹⁰ explica que, aínda que non estea expresamente establecido na Constitución, o apartado primeiro se atopa excluído de referendo. No mesmo sentido, Blanco Valdés¹¹ considera que non se aplica o referendo á totalidade do artigo 65, sinalando que o monarca actúa por decisión propia e de forma libre.

Pola súa parte, Gómez Sánchez¹² manifestou que, aínda que todo o disposto no artigo 65 se pode realizar validamente sen referendo, non se exclúe a posibilidade de que se referenden as actuacións que se prevén no precepto. Concretamente sinala a autora que «Alcanzan a súa plena validez sen o referendo pero, de igual xeito, non se prexudica nin anula a dita validez no caso de que sexan referendados». En consonancia, Torres del Moral posicionouse como partidario de que todos os actos do Rei, incluído os deste precepto, sexan referendados, posto que o Rei o é as 24 horas do día, todos os días do ano¹³.

O que está claro é que o tema do referendo non é nin pode ser banal, xa que na práctica se demostrou a importancia da Casa do Rei, sobre todo en momentos de crises institucionais, onde o apoio que este órgano presta ao monarca é esencial e imprescindible¹⁴. Por este motivo, as actuacións que xiren arredor da casa poden ser cruciais e o referendo convértese nunha importante garantía ao supor a aceptación do referendante respecto da decisión. Realmente, na praxe, converteuse en tradicional que o propio monarca –agora Filipe VI pero xa antes del o Rei Xoán Carlos I– sometese voluntariamente a referendo as decisións relativas ao nomeamento dos membros da casa¹⁵. Deste xeito queda patente un maior compromiso rexio co pobo representado no Parlamento elixido nas eleccións.

En todo caso, no marco do artigo 65 CE, está fóra de toda dúbida que tanto o Goberno como as Cortes Xerais van ter influencia no primeiro apartado do precepto. Así, a determinación do importe a asignar vai ser un asunto en que as Cortes terán un papel clave e ineludible. Debemos ter presente que a cantidade que se destine para tal efecto vai ter que ser suficiente para o correcto desenvolvemento das funcións constitucionalmente atribuídas á Coroa. Este obxectivo actúa como un límite lóxico e esencial que debe terse sempre presente, e é que pola contra non se cumpriría co demandado polo Constituínte^{16,17}.

Como se acaba de mencionar, a Constitución española encárgase de regular a Casa do Rei dentro do seu articulado. Non obstante, a dita figura conta, fóra das previsións constitucionais, cunha regulación específica.

A creación da propia casa tivo lugar ao alcanzar Don Xoán Carlos I a Xefatura do Estado, polo que se fixo mediante unha norma preconstitucional, concretamente a través do Decreto 1942/1975, do 25 de novembro. Agora ben, unha vez que a Constitución de 1978 foi aprobada e entrou en vigor, produciuse unha reestruturación do órgano por medio do Real decreto 310/1979, do 13 de febreiro. No ano 1988 apróbase o Real decreto 434/1988, do 6 de maio, sobre reestruturación da Casa da Súa Maxestade o Rei, o cal foi sufrindo distintas modificacións¹⁸. Na actualidade, o artigo 2 deste Real decreto 434/1988 establece que a Casa do Rei vai estar constituída pola Xefatura¹⁹, a Secretaría Xeral²⁰, o Cuarto Militar e a Garda Real²¹.

3 CATEGORIZACIÓN DA CASA DO REI

Unha vez revisada a regulación contida tanto na propia Constitución como fóra desta, imos proceder á categorización da Casa do Rei, punto clave sobre o que versa este estudo.

O Tribunal Constitucional tivo poucas ocasións de pronunciarse en relación coa Casa do Rei pero, unha vez que si o fixo, veu corroborar unha postura consistente en separala das administracións públicas, situándoa como un órgano estatal. Concretamente na súa Sentenza 112/1984, do 28 de novembro, expón de forma específica que «(...) a organización da Casa do Rei é unha organización estatal, pero que non se insire en ningunha das administracións públicas. (...) A nítida separación da organización da Casa Real respecto das administracións públicas, con fundamento constitucional no artigo 65 CE, e o que isto comporta respecto á independencia que debe rodear a xestión da dita casa admite unha regulación do estatuto xurídico de persoal da casa, e que os actos que en aplicación desa regulación procedan dos órganos aos que se lles encomenda a xestión poidan someterse ao control xurisdiccional, a través da vía contencioso-administrativa, e, en caso de que se acuse a violación dun dereito ou liberdade fundamental, teñan acceso ao recurso de amparo constitucional» (fundamento xurídico 2).

Fóra do ámbito xurisprudencial, son distintos os autores que se pronunciaron sobre este asunto. Así pois, López Guerra²² referiuse á Casa do Rei como un órgano constitucional de estrutura organizada desde un punto de vista xerárquico e tamén unitario. Nela, aínda que está separada das administracións públicas, haberá que ter presentes os principios xerais destas en relación co servizo administrativo, na medida en que non exista unha oposición coas súas particularidades.

Fernández Miranda²³ estableceu que nos atopamos ante un aparato burocrático que, como non pode ser doutro xeito, contribúe ao desenvolvemento das funcións da Coroa. Como aparato tamén o categoriza Díez-Picazo²⁴, aínda que definíndoo como un moi específico. Concretamente establece que nos atopamos ante un “aparato administrativo”. Neste mesmo sentido atopamos a Bassols²⁵, quen o clasifica de organismo administrativo que se está á marxe da Administración pública. Cremades García²⁶ tamén se situou na postura de considerala á marxe das administracións públicas, pero sen deixar de categorizala como unha organización estatal.

Pola súa parte, tamén Menéndez Rexach²⁷ indicou que a Constitución configura a Casa do Rei como un servizo que vai actuar como apoio administrativo ao Rei no exercicio das súas funcións.

Queda, pois, patente a idea de que a Casa do Rei desenvolve funcións administrativas, e é precisamente iso o que nos leva a tratar a eterna discusión sobre se a Casa do Rei é ou non unha Administración pública. Malia ser certo que o Tribunal Constitucional respondeu a esta dúbida no pronunciamento visto ao inicio desta epígrafe, opinión que compartiu un importante sector doutrinal, é igualmente necesario que se lle outorgue unha categorización, que será o que procederemos a realizar a continuación.

Así, no plano doutrinal, resulta destacable a opinión de Vacas García-Alós²⁸. Este autor indicou, de forma acertada, que a Constitución española de 1978 estableceu distintos órganos que, a pesar de non se poderen categorizar de Administración pública *stricto sensu*, si que desenvolven unhas funcións que presentan unha natureza xurídico-administrativa. Entre estes organismos novos, a Casa do Rei destaca pola súa vinculación co Xefe do Estado, sendo ocasionalmente denominada como Administración real²⁹. Xunto con iso, refírese á Casa do Rei como unha organización estatal e procede a categorizala coa denominación de Administración medial³⁰.

Isto obriga a formularse detidamente o significado deste concepto de Administración medial para, deste xeito, poder comprobar se realmente a Casa do Rei encaixa dentro dela.

Baena de Alcázar³¹ destacou o pouco estudada que foi a figura da Administración medial. Este autor, un gran referente na materia, foi quen ofreceu a definición empregada con carácter xeral. Así, define a Administración medial como as «organizacións administrativas dependentes dos altos órganos constitucionais distintos do complexo Goberno-Administración». A continuación, o autor realiza unha maior precisión do concepto e advirte que a cualificación de *medial* obedece a que a súa existencia non se vai xustificar en administrar e satisfacer os intereses xerais, senón que a súa finalidade se atopa en «asegurar a existencia dun soporte administrativo que lles permita aos órganos en cuestión cumprir as súas altas finalidades constitucionais».

Dito isto, é preciso examinar se a Casa da Súa Maxestade o Rei cumpre a definición que se acaba de ofrecer.

En primeiro lugar, o requisito dunha organización administrativa. Se acudimos ao *Diccionario de la Lengua Española*, atopámonos con que por organización se entende, entre outras acepcións, como «acción e efecto de organizar ou organizarse», mentres que administrativa se define como «pertencente ou relativo á administración». Tendo en conta que o termo administración non está referido a Administración pública neste caso, a Casa do Rei si que encaixa nestes termos, así como na conceptualización realizada por Méndez, citado por Rotondo Tornaría e Flores Dapkevicius³², quen definiu a organización administrativa indicando que se trata do «ordenamento orgánico e funcional en consideración a actividades e medios determinados».

En todo caso, podemos afirmar que a Casa do Rei se pode considerar unha organización administrativa, sempre e cando non se realice a súa equiparación con administracións públicas en exclusiva.

Unha vez determinada esta inclusión da Casa do Rei como organización administrativa³³, pasamos ao seguinte requisito a examinar, como é o de que dependa dun alto órgano constitucional. É evidente que neste caso non existe lugar para dúbida ningunha. A Casa da Súa Maxestade o Rei depende do propio monarca, que é á súa vez Xefe do Estado, polo que, malia tratarse dunha figura neutral e fóra do poder político, tamén se sitúa na cabeza dos órganos constitucionais, como non podía ser doutro xeito, permitindo a súa correcta categorización de alto órgano constitucional.

No que respecta ao feito de que sexa diferente do complexo Goberno-Administración, novamente non hai lugar para a confusión no momento actual. Menéndez Rexach³⁴ establece que en todo caso, a Casa da Súa Maxestade o Rei está á marxe da Administración do Estado, a cal está en mans do Goberno e sabendo que no panorama xurídico actual o Rei xa non forma parte del.

Cumpridas estas premisas, hai que comprobar se se dá a precisión última ofrecida pola definición, isto é, que o seu obxectivo non se corresponda coa satisfacción de intereses xerais, senón que actúe como un soporte administrativo para o cumprimento das funcións constitucionais.

Cremos que o establecido na Constitución española de 1978, e na restante normativa reguladora da Casa da Súa Maxestade o Rei, permite afirmar que este cometido tamén se cumpre, e é que o Decreto 310/1979, do 13 de febreiro, polo que se reorganiza a Casa da Súa Maxestade o Rei, dispuña no seu artigo 1 que se trataba dun organismo que dependía do Rei de forma directa e cuxa misión non era outra que facilitarlle a súa actividade como Xefe do Estado. Isto mantívose ao longo dos anos e tras as distintas modificacións que tiveron lugar, seguindo na actualidade no Real decreto 434/1988, do 6 de maio, sobre reestruturación da Casa da Súa Maxestade o Rei, cuxa última modificación data do ano 2015.

A doutrina tamén afirmou isto. Belda Pérez-Pedrero³⁵ explicou que «a Casa da S. M. ten un claro compoñente, que constitúe a súa esencia, de axudarlle ao Rei ou canalizar o traballo deste para o cumprimento do seu oficio público como Xefe do Estado. Non obstante, vai ter (por tradición histórica fundamentalmente) certa función de servizo persoal descoñecida para outras administracións, xa que dela dependerá tamén a asistencia (boa parte da cal é privada) ao titular da maxistratura e a súa familia».

Ademais, dada a finalidade de auxiliar o monarca na súa actividade, non resulta estraño que no relativo á súa casa, o Rei teña un gran poder decisorio, sendo un dos ámbitos nos cales con maior liberdade vai poder actuar. Aquí recordamos o explicado anteriormente, tanto o relativo ao nomeamento de persoal civil e militar como á distribución do orzamento que se vai realizar libremente, sen necesidade de que a decisión sexa referendada, cousa que si se exige para o resto das funcións rexias como requisito sen o cal carecerán de validez.

Por todo o que se expuxo, cumpríndose os elementos que acompañan o concepto de Administración medial, podemos dicir, sen temor a equivocarnos, que a Casa do Rei entra dentro desta categorización.

4 CONCLUSIÓNS

A xeito de conclusión, simplemente procederemos a sinalar unha serie de ideas básicas obtidas das páxinas precedentes.

Así, ao falar do Rei, fálase de forma inseparable da Xefatura do Estado, debendo ter presente que está rodeada dunha importancia vital na vida do propio Estado, posto que se sitúa como o símbolo principal deste, tanto nacional como internacionalmente. Ante tal importancia, resulta lóxico que exista un organismo encargado de colaborar e facilitar o desempeño das funcións constitucionalmente establecidas, sendo este organismo a Casa do Rei.

O interesante deste aparato atopámolo en que, sen ser unha Administración pública, si se trata dun organismo administrativo que encaixa no case descoñecido e pouco estudado concepto de Administración medial, xa que a súa función consiste en auxiliar un alto cargo constitucional como é o Rei.

A importancia das administracións mediais é destacable, pois son estruturas administrativas necesarias para un correcto desempeño das disposicións constitucionais. Respecto diso, chama a atención, e non podemos concluír sen destacalo, que, a pesar de que a propia Constitución non fai mención á nomenclatura de Administración medial, si podemos considerar que se produciu certa constitucionalización desta ao estaren incluídas as propias estruturas dentro da norma constitucional. É precisamente por iso polo que, con independencia do nome que se lle queira atribuír a estas –neste caso foi Administración medial, pero podería ter sido outro– a súa constitucionalización as converte en organismos que non deben considerarse irrelevantes, senón ao

contrario, posto que a súa función é imprescindible para o correcto funcionamento dos altos cargos constitucionais aos cales están adscritos.

5 BIBLIOGRAFÍA

- Álvarez Conde, E. 1993. *Curso de Derecho Constitucional*. Madrid: Tecnos.
- Alzaga Villaamil, Ó. 1978. *La Constitución Española de 1978 (comentario sistemático)*. Madrid: Ediciones del Foro.
- Baena de Alcázar, M. 1992. *Instituciones administrativas*. Madrid: Marcial Pons.
- Bassols Coma, M. 1983. «Instituciones administrativas al servicio de la Corona», *Revista de Administración Pública*, 100-102: 891-934.
- Belda Pérez-Pedrero, E. 2003. *El poder del Rey, alcance constitucional efectivo de las atribuciones de la Corona*. Madrid: Secretaría General del Senado.
- Belda Pérez-Pedrero, E. 2001. «La Casa de Su Majestad el Rey», en J. Sainz Moreno (coord.), *Jornadas de Derecho Parlamentario*. Madrid: Congreso de los Diputados.
- Blanco Valdés, R.L. 2003. *La Constitución de 1978*. Madrid: Alianza Editorial.
- Consejo de transparencia y Buen Gobierno. 2017. *Informe de Evaluación de los Órganos Constitucionales y Reguladores*. Madrid: Consejo de Transparencia y Buen Gobierno.
- Cremades García, F.J. 1992. «Los fundamentos históricos y dogmáticos de la Casa del Rey y del Bundespräsidialamt», *Revista de derecho político*, 35: 149-170.
- Díaz Revorio, F.J. 2014. «Los retos de la Monarquía Parlamentaria en España: Adaptarse a los tiempos sin renunciar a su sentido histórico y simbólico y a su esencia legitimadora constitucional», *Parlamento y Constitución*, 16: 142-184.
- Díez-Picazo, L.M. 1982. «El régimen jurídico de la Casa del Rey (un comentario al artículo 65 de la Constitución)», *Revista española de derecho constitucional*, 6: 115-140.
- Entrena, R. 1980. «Artículo 65», en F. Garrido Falla (dir.). *Comentarios a la Constitución*. Madrid: Civitas.
- Fernández-Foncheca Torres, M., e Pérez de Armiñán y de la Serna, A. 1987. *La Monarquía y la Constitución*. Madrid: Civitas.
- Fernández-Miranda Campoamor, C. 1997. «La dotación de la Corona. La Casa del Rey», en A. Torres del Moral e Y. Gómez Sánchez (coords.), *Estudios sobre la Monarquía*. Madrid: Universidad Nacional a Distancia.
- Gómez Sánchez, Y. 2008. *La Monarquía Parlamentaria: Familia Real y Sucesión a la Corona*. Madrid: Ediciones Hidalguía.
- Gómez Sánchez, Y. 1997. *Introducción al régimen constitucional español*. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Universidad Complutense.
- López Guerra, L. 1997. «Artículo 65: dotación a la Corona», en Ó. Alzaga Villaamil (dir.), *Comentarios a la Constitución Española de 1978*. Madrid: Editoriales de Derecho Reunidas.
- Menéndez Rexach, Á. 1979. *La Jefatura del Estado en el Derecho Público español*. Madrid: Instituto Nacional de Administración Pública.
- Menéndez Rexach, Á. 1987. «La separación entre la Casa del Rey y la Administración del Estado (1814-1820)», *Revista de Estudios Políticos*, 55: 55-122.
- Ortega Carballo, C. 2008. «Artículo 65», en M.E. Casas Baamonde y M. Rodríguez-Piñero y Bravo-Ferrer (dirs.), *Comentarios a la Constitución Española*. Madrid: Wolters Kluwer.
- Rotondo Tornaría, F., e Flores Dapkevicius, R. 2006. «Consideraciones generales sobre organización administrativa», *Revista de Derecho de la Universidad de Montevideo*, 10: 71-88.
- Pérez Alonso, J. 2016. «Monarquía absoluta, monarquía constitucional y monarquía parlamentaria», *El Cronista del Estado Social y Democrático de Derecho*, 60: 58-65.
- Torres del Moral, A. 1998. *Principios de Derecho Constitucional Español* 4ª Edición. Madrid: Servicio de Publicaciones de la Facultad de Derecho de la Universidad Complutense de Madrid.
- Torres del Moral, A. 1992. «La Corona», *Revista de Derecho Político*, 36: 303-320.
- Vacas García-Alós, L. 2000. «Aproximación a un nuevo régimen jurídico de la Casa del Rey», *Revista de Derecho Político*, 48-49: 383-410.

NOTAS

- 1 Díaz Revorio, 2014: 144.
- 2 Sobre a evolución da institución monárquica, a cal excede o tema concreto que aquí se pretende tratar, recoméndase a confrontación dos estudos de Pérez Alonso (2016: 58-65), Torres del Moral (1998: 504-507) ou Fernández-Foncheca Torres e Pérez de Armiñán y de la Serna (1987: 19-142).
- 3 Sinalou Gómez Sánchez (2008: 292) que desde algúns sectores se utilizou como fonte de crítica cara á institución monárquica en favor dun modelo republicano a contía que se destina ao mantemento da Casa do Rei; non obstante, é un argumento que carece de peso. Esta afirmación, indica a autora de forma absolutamente acertada, débese a que esta contía é unha das máis baixas en comparación xa non só con sistemas monárquicos, senón tamén dalgúns republicanos como Italia ou Francia.
- 4 Debemos sinalar que no ano 2013 se aproba a Lei 19/2013, do 9 de decembro, de transparencia, acceso á información pública e bo goberno, onde a Casa do Rei solicitou por si mesma ser incluída e non excluída da norma. Concretamente atopámola no ámbito subxectivo de aplicación –no artigo 2.1.f– e na disposición adicional 6.ª, ao sinalar que: «A Secretaría Xeral da Presidencia do Goberno será o órgano competente para tramitar o procedemento mediante o que se solicite o acceso á información que conste en poder da Casa da Súa Maxestade o Rei, así como para coñecer de calquera outra cuestión que puidese xurdir derivada da aplicación por este órgano das disposicións desta lei». No ano 2017 (Consello de Transparencia e Bo Goberno: 2017), a Casa do Rei ocupaba unha posición elevada no *ranking* de transparencia cunha puntuación de 9,42 sobre 10, sendo unicamente superada polo Tribunal Constitucional (cun 9,83 sobre 10), o Consello Xeral do Poder Xudicial (cun 9,70 sobre 10) e o Banco de España (cun 9,43 sobre 10). Con isto queda patente un compromiso da Casa do Rei para coa transparencia, tan requirida pola cidadanía na actualidade, cumprindo deste xeito non só coas previsións legalmente establecidas, senón tamén dalgúns demandas sociais que desexan unhas institucións o máis transparentes posibles.
- 5 Torres del Moral, 1998: 534.
- 6 É destacable que Belda Pérez-Pedrero (2003: 246) advertiu que non se exclúe de forma necesaria.
- 7 Xunto con esta reforma que podemos denominar aclaratoria, posto que, como se indicou, xa é interpretada neste sentido, tamén resulta axeitado recordar que, dentro do propio título II, debería procederse á reforma do artigo 57, para facer efectiva a igualdade entre homes e mulleres na sucesión á Coroa.
- 8 Alzaga Villaamil, 1978: 426.
- 9 Unha posición contraria aínda que claramente minoritaria sería a de Entrena (1980: 685), quen ao analizar o precepto só establece que a exclusión do referendo propiamente dita lle corresponde ao apartado segundo e do primeiro unicamente advirte que poderá realizarse sen necesidade de xustificar a distribución que realiza.
- 10 Álvarez Conde, 1993: 92.
- 11 Blanco Valdés, 2003: 100.
- 12 Gómez Sánchez, 1997: 514.
- 13 Con iso tamén sinala o autor de forma máis específica que «non se ve a razón pola que a esa notable excepción debe facérselle outra excepción reducindo ao ámbito privado algúns aspectos do réxime xurídico da Coroa de tanta importancia xurídico-pública como a disposición dunha partida orzamentaria e o nomeamento dos titulares de certos cargos que, por traballaren continuamente xunto ao Rei, poden ter –tíverona e téñena– unha indisoluble transcendencia política. É razoable, pois, que sexa suprimida do artigo 56.3 a excepción que se fai con referencia ao artigo 65. Dito doutra forma: os actos do artigo 65, tanto os do apartado primeiro como os do segundo, deben ser referendados, polo que non debe dicirse deles que son realizados polo Rei libremente e sobra, polo tanto, a excepción anunciada no artigo 56.3». Dito isto, tamén advirte que deberían ser referendados polo presidente do Goberno no relativo aos nomeamentos (Torres del Moral, 1992: 309).
- 14 Torres del Moral, 1998: 534.
- 15 Gómez Sánchez, 2008: 79.
- 16 Belda Pérez-Pedrero, 2003: 247.
- 17 Ortega Carballo (2008: 1306) describe a asignación que se realiza de consubstancial á forma política e, polo tanto, no caso de España, da monarquía.
- 18 Concretamente modificouse nos anos 1990, 2001, 2006, 2010, 2014 e finalmente en 2015.
- 19 En atención ao artigo 3 do real decreto, vaille corresponder especialmente ao xefe da Casa a dirección e inspección de todos os servizos; a comunicación con outros organismos como departamentos ministeriais ou outros da Administración do Estado ou institucións, podendo facelo de forma directa ou mediante a Secretaría Xeral; propor o orzamento da casa; dispor dos gastos propios dos servizos da casa; asinar contratos de asuntos da casa; establecer normas de coordinación entre Garda Real e Servizo de Seguridade; e aprobar as contas anuais.
- 20 En relación coa Secretaría Xeral e en atención ao disposto no artigo 4, o secretario vai ser o segundo ao mando da casa, substituíndo o xefe desta no suposto de ausencia ou enfermidade. Vaille corresponder ao secretario o desempeño da xefatura do persoal, así como a resolución dos asuntos relativos a este con excepción dos dependentes do xefe do Cuarto Militar; a inspección das dependencias; dentro dos asuntos que lle correspondan propor ao xefe as resolucións que considere oportunas; o establecemento do réxime interno das oficinas; a disposición do que respecta ao réxime interno dos servizos xerais e a resolución de expedientes cando non correspondan ao xefe da casa; vaille corresponder tamén elevar un informe anual ao xefe da casa sobre a marcha, custo e rendemento dos servizos ao seu cargo; a elaboración de proxectos de plans de actualización así como de programas de necesidades da casa; elevar o xefe para a aprobación polo Rei da confección do proxecto de orzamento propio da casa unha vez que se dea cumprimento á previsión constitucional de aprobar os orzamentos do Estado coa asignación da cantidade global; a ordenación dos pagamentos; elevar ao xefe as contas anuais que formulen a Unidade de Administración, Infraestruturas e Servizos; e cooidar que as operacións económicas, liquidacións e ingresos en Facenda Pública e Seguridade Social se leven a cabo en igualdade de criterios que os empregados da Administración do Estado.

- 21 Tal como se establece no artigo 5 e 6 respectivamente, o Cuarto Militar vai constituír a representación de honra da institución militar e a Garda Real vai proporcionar o servizo de garda militar, render honras e dar escoltas solemnes, tanto ao Rei, como á familia real e aos xefes do Estado estranxeiros se se ordena.
- 22 López Guerra, 1997: 321.
- 23 Fernández Miranda, 1997: 303.
- 24 Díez-Picazo, 1982: 128.
- 25 Bassols, 1983: 911.
- 26 Cremades García, 1992: 152.
- 27 Menéndez Rexach, 1979: 499-500.
- 28 Vacas García-Alós, 2000: 385.
- 29 Vacas García-Alós, 2000: 386.
- 30 Vacas García-Alós, 2000: 386.
- 31 Baena de Alcázar, 1992: 225.
- 32 Rotondo Tornaría e Flores Dapkevicius, 2006: 75.
- 33 Baena de Alcázar, 1992: 229, tamén coincide incluíndo de forma específica nela.
- 34 Menéndez Rexach, 1987: 98.
- 35 Belda Pérez-Pedrero, 2001: 760.